

Юлія В. Романюк
(Інститут української мови НАН України, Київ)

Українська авторська термінологія в системі iSybislaw (дієслово)

Проблема авторських термінів гостро стоїть перед усіма розробниками славістичної бібліографічної системи iSybislaw, яка, зокрема, призначена для зберігання коротких анотацій до наукових праць зі славістики, а також для пошуку користувачем в базі потрібної літератури. Уводячи опис до бази, розробники обов'язково характеризують його кількома термінами (до восьми для одного документа), які допомагають визначити та класифікувати наукову працю за її змістом, а це, у свою чергу, необхідно для пошуку користувачем інформації. Ці терміни уміщено у словнику ключових слів системи iSybislaw. Проблема авторських термінів неминуче створює „ножиці” між прагненнями авторів наукових розвідок якнайповніше передати зміст документів та забезпечити систему від обтяження невнормованими термінами. Автори, відповідно до теми свого дослідження, викладеного в друкованій праці, вводять нові терміни, які часто визначають ключовими словами. Чи варто всі ключові слова вводити до системи? Де межа між загальноприйнятим і авторським терміном? Чи подавати не лише однослівні терміни, а й термінологічні

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2014.

Publisher: Institute of Slavic Studies, PAS & The Slavic Foundation
[Wydawca: Instytut Sławistyki PAN & Fundacja Sławistyczna]

сполуки, у які окремий автор вкладає спеціальне значення, в списку ключових слів системи? На ці питання доводиться відповідати розробникам системи iSybislaw, опрацьовуючи тексти для їх фіксації у ній. Уводячи до бази даних праці українських мовознавців, стикаємося з тими самими проблемами. Цю статтю присвячено обговоренню проблеми авторських термінів для відповідної підмножини тезаурусу термінів iSybislaw, призначених для характеристики та класифікації українських наукових праць, що стосуються дієслова.

Останні публікації в часописі „Українська мова”, друкованому органі Інституту української мови НАН України, доводять, що українських дослідників цікавить широкий комплекс проблем, зокрема, категорійно-функційного опису дієслова. Наприклад, у статті С. Соколової та О. Ачилової, що стосується аспектуальних особливостей слов'янських мов у художньому перекладі (Соколова & Ачилова, 2012), розглянуто особливості перекладу дієслів. Авторки використали терміни *аспектуальність, роди дієслівної дії, видова нейтралізація, фазовість*. Сучасні українські термінологічні словники, зокрема авторитетна енциклопедія *Українська мова*, містять тільки перші два терміни, а саме: *аспектуальність* і *роди дієслівної дії*. Аспектуальність у них визначено як категорію виду дієслова, а семантико-словотвірну категорію родів дієслівної дії як „підпорядковану загальній категорії аспектуальності граматичну категорію, основу якої становлять пари дієслів, одне з яких характеризується додатковим семантичним значенням: повторюваності, розподільності, однократності і под.” (Русанівський, 2007, с. 578). Під час перекладу з української мови на іншу слов'янську або неслов'янську мову виникають ситуації, коли нейтралізується видове значення інфінітива, який залежить від дієслова недоконаного виду зі значенням здатності, уміння. Тоді інфінітив доконаного виду вказує на одноразовий факт, як на виявлення певної здатності, а інфінітив недоконаного виду – на можливість повторювання таких фактів, пор. приклади авторів обговорюваної статті укр. *що вміють зачарувати навіть змію* та рос. *умеющих завораживать даже змею*. Це явище (досить вузьке, яке виникає лише під час перекладу) окреслене авторками як *видова нейтралізація*. Зосередимося на наявних термінах і стані їх кодифікації в українських термінологічних словниках та енциклопедіях для розв'язання питання стосовно їхнього введення до системи iSybislaw. У монографії С. О. Соколової, присвяченій префіксальному словотворенню українських дієслів (Соколова, 2003),

представлені такі терміни на позначення родів дії: власне фазові, а серед них початковий (інгресивний) (*закричати, побігти*); початково-результативний (*стривожити, увірувати*); початково-інтенсивний (аугментативний) (*розсміятися, розгніватися*); зі значенням тривалості дії – обмежувальний (делімітативний) (*попоходити, попоїздити*); пердуративний (тривало-обмежувальний) (*просидіти, перечекати*); зі значенням одноразового вияву дії – однократний (*поцілувати, прозвучати*); результату (завершення) дії – загальнорезультативний (*нагодувати, примирити*); остаточного завершення дії (комплетивний) (*доробити, дописати*); фінітивний (*віджити, перегаласувати*). Дослідниця подає також чимало інших термінів на позначення кількісних та інших родів дії (Соколова, 2003, сс. 122–146). У праці російської дослідниці Н. С. Авілової про зв'язок між видовою, граматичною, і словотвірною та лексичною семантикою дієслова (Авілова, 1976) також детально подано розряди дієслів за родами дії (рос. *способ глагольного действия*) і виокремлено статальний (рос. *статальный*), еволютивний (рос. *эволютивный*), але ще й реляційний (рос. *реляционный*) роди дії (*залежати* (рос. *зависеть*), *знати* (рос. *знать*), також, як і в С. О. Соколової, розрізнено *результативний* (рос. *результативный*) і *фінітивний* (рос. *финитивный*) роди дії – у першому випадку це, наприклад, дієслова *білити* (рос. *белить*), *будувати* (рос. *строит*), а в другому – *відспівати* (рос. *отпеть*), *відшуміти* (рос. *отшуметь*). Н. С. Авілова використовує термін *способ глагольного действия*, визначаючи таким чином семантичні розряди дієслів за родом дії. О. В. Исаченко, аналізуючи граматичні відмінності російської та словацької мов, у своїй праці *Грамматический строй русского языка в сопоставлении с словацким* використовує ще один термін-відповідник до українського *рід дії* чи російського *способ глагольного действия* – *совершаемость глагольного действия*, або просто *совершаемость* (Исаченко, 1960, с. 209). Автор пише, що цей термін позначає семантичну модифікацію вихідного простого або префіксального дієслова (Исаченко, 1960, с. 216). Здійснюваність (рос. *совершаемость*) виражено в російських дієсловах обов'язково префіксами *за-*, *по-*, *на-*, часткою *-ся*, префіксом *по-* у сполученні з суфіксом *-ив-*, суфіксом *-нуть-*: *закричать, покричат*, *накричат*ся, *покрикивать, крикнуть*, – усі ці дієслова співвідносяться з вихідним дієсловом *кричать* не в площині граматичного видотворення, а в площині родів дії, способів її виконання (*совершаемостей*) (Исаченко, 1960, с. 217). О. В. Исаченко дає визначення цьому терміну: „Під здійснюваністю (совер-

шаємостью) слід розуміти ті загальні значення дієслів, які, виражені формальними засобами (префіксами, суфіксами), модифікують значення вихідного безпрефіксного дієслова у відношенні фазисності, кратності або кількості дії і семантично з ним співвіднесені. Дієслова, що виражають ту чи ту здійснюваність (совершаємость), представлені завжди лише однією видовою формою¹ (Исаченко, 1960, с. 218). Дослідник вирізняє розряди „совершаемостей”: починальна (рос. *начинательная*) (*з’явил, закололо*); еволютивна (рос. *эволютивная*) (*раскричатъся, разбушеватъся*); обмежувальна (рос. *ограничительная*) (*побеситъся, победствовать*); пом’якшувальна (рос. *смягчительная*) (*присестъ, привстатъ*); результативна (рос. *результативная*) (*пробормотатъ, прожитъ*); однократна (рос. *однократная*) (*кольнутъ, сунутъ*); багатократна (рос. *многократная*) (*хаживатъ, читыватъ*) і под. Як бачимо, О. В. Исаченко подібно до Н. С. Авілової та С. О. Соколової, вирізняє обмежувальний, однократний і результативний роди дії.

У польському мовознавстві детально опрацьована проблема родів дієслівної дії, зокрема як семантико-словотвірної категорії дієслова. Наприклад, у монографії Я. Ставницької із зіставного дослідження родів дії у польській та російській мовах (Stawnicka, 2009) використовуються терміни – інтернаціоналізм *Aktionsarten* та польський *rodzaje akcji*, відповідником яких є український термін *роди дії* та російські, вже згадувані, *способ глагольного действия* і *совершаемость*. Дослідниця вирізняє, зокрема, ініціальний та фінальний роди дії (пол. *inicialny rodzaj akcji, finalny rodzaj akcji*), причому у межах, наприклад, ініціального роду дії виділяє групи – інхоативну (пол. *inchoatywna*), інгресивну (пол. *ingresywna*), ініціально-моментальну (пол. *inicialno-momentalna*) та ініціально-аугментативну (пол. *inicialno-augmentatywna*) (Stawnicka, 2009, сс. 48–77). А фінальний рід дії охоплює такі групи: фінитивну (як і в С. О. Соколової, яка також розглядає різні фази виконання дії) (пол. *finitywna*), комплетивно-демініутивну (пол. *kompletywno-deminutywna*) та лімітивну (пол. *limitywna*) (Stawnicka, 2009, сс. 77–87).

Унаочнимо сказане, навівши приклади з українських та російських джерел у зіставленні з польськими (збіги термінів у зіставлюваних мовах виділяємо напівжирним шрифтом):

---

¹ Переклад українською мовою цієї та інших праць належить авторці статті.

С. О. Соколова	Польські джерела	О. В. Ісаченко
<p>рід дієслівної дії</p> <p>початковий (інгресивний) (закричати, побігти) початково-результативний (стривожити, увірувати)</p> <p>початково-інтенсивний (аугментативний) (розсміятися, розгніватися)</p> <p>обмежувальний (делімітативний) (походити, попоїздити)</p> <p>пердуративний (тривало-обмежувальний) (просидіти, перечекати)</p> <p>однократний (поцілувати, прозвучати)</p> <p>загальнорезультативний (нагодувати, примирити)</p> <p>остаточного завершення дії (комплетивний) (доробити, дописати)</p> <p>фінітивний (віджити, перегаласувати)</p>	<p>rodzaj czynności</p> <p>inchoatywny (zaśpiewać, zachorować) –</p> <p>intensywny (wykrzykiwać)</p> <p>słabej efektywności akcji (popłakiwać, popiskiwać) –</p> <p>–</p> <p>duratywny (pisać, czytać)</p> <p>momentalny або semelfaktywny (kwiknąć, błysnąć, krzyknąć)</p> <p>frekwentatywny (chadzać, napadać, pisywać) terminatywny (dokończyć, doczytać)</p> <p>finitywny (przebrzmieć, przekwitnąć)</p>	<p>совершаемость глагольного действия начинательная (запил, закололо) эволютивная (раскриваются, разбушеваются)</p> <p>–</p> <p>смягчительная (присесть, привстать)</p> <p>ограничительная (побеситься, победствовать)</p> <p>–</p> <p>однократная (кольнуть, сунуть)</p> <p>результативная (пробормотать, прожить)</p> <p>многократная (хаживать, читывать)</p> <p>–</p> <p>–</p>

Вертаючись до статті С. Соколової і О. Ачилової (Соколова & Ачилова, 2012), скажемо, що авторки використовують такі терміни, як ключові слова: *аспектуальність, дієслово, фазовість, роди дієслівної дії, видова нейтралізація*. У системі ж iSybislaw до цього документу введено ключові слова: *аспектуальність, дієслово, фазовість, роди дієслівної дії*. А термін *видова нейтралізація* залишився поза її словником ключових слів. З огляду на те, що українські джерела, напр., енциклопедія *Українська мова* (Русанівський, 2007, с. 578) та *Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія* О. О. Селіванової (Селіванова, 2006, с. 61), а також джерела загальнослов'янські (Jedlička, 1977–1979) подають термін *роди дієслівної дії* (*роди дії*), пол. *rodzaj czynności* (Grzegorzczukowa, Laskowski & Wróbel, 1984), він уведений до системи. На цей термін натрапляємо і в статті української дослідниці Н. Мединської (Мединська, 2012). Термін С. Соколової та О. Ачилової *видова нейтралізація* новий для україністики, а отже, має минути час для перевірки його на доцільність і стійкість. Такий термін, на нашу думку, не обов'язково уже зараз увести до системи iSybislaw.

У статті В. М. Труба, в якій досліджуються вибрані функції видового протиставлення дієслів та обмеження на варіативність виду дієслівних форм (Труб, 2012), використано терміни: *дієслівний вид, dokonаний вид, недоконаний вид, видове протиставлення, анафорична функція*. Три перших терміни є усталеними, зафіксованими в термінологічних словниках і граматиках, а також наявні в списку ключових слів у системі iSybislaw.

Авторський термін В. М. Труба *анафорична функція* новий саме у вигляді такого словосполучення, але про суміжні явища писали в українському та російському мовознавстві дослідники тексту: Л. В. Орлова, І. П. Севбо, М. І. Откупщикова (які розробили методику побудови деревних і кущових структур для представлення синтаксичних одиниць, більших за речення, аж до найбільшої – тексту). Термінами *кущовий тип зв'язку, дерево залежностей* послуговуються представники структурної лінгвістики: „Для опису таких відношень у тексті, коли рема одного речення є джерелом формування тем кількох речень введемо поняття кущового типу зв'язку” (Орлова, 1988, с. 20). Щодо терміну *дерево залежності* І. П. Севбо писала свого часу: „Будь-яка схема покликана відображати невідповідність лінійної функції мовлення і нелінійність моделі, що описує ієрархічну структуру мови” (Севбо,

1981, с. 16). Згадуємо тут дерево залежностей, оскільки за допомогою цієї методики представляють, зокрема, і конструкції з анафорою (Романюк, 1996). В енциклопедії *Українська мова* подано також стилістичні терміни на позначення таких фігур мови, як *анафора*: „утворюється повторенням звуків, слів чи синтаксичних конструкцій на початку суміжних мовних одиниць” (Ставицька, 2007, с. 25). Тому термін В. М. Труба досить вдало знайшов відображення в системі – його було введено до ключових слів як *анафора (в синтаксисі)*, що відображає суть цього явища. Анафоричною цей автор називає, зокрема, функцію дієслівної форми недоконаного виду, яка подібно до займенника вказує на те, що так чи інакше (експліцитно або імпліцитно) було згадано раніше, пор. *вони не збираються його заарештувати* передбачає, що перед тим десь було зазначено або малося на увазі, що *вони збираються його заарештувати*. На слухність вибору цього терміна вказує той факт, що він пов'язаний з дослідженнями, здійсненими раніше в лінгвістиці. Ще В. Матезіус писав про темо-рематичний поділ речення, з яким можна пов'язати цей термін: „Ми у мовленні рухаємося від відомого до невідомого, що полегшує сприйняття” (Матезіус, 1967, с. 244). З цього приводу можна згадати ще один термін, який використала авторка цієї статті для синтаксичного аналізу наукового тексту: *анафоричний еліпс* (Романюк, 1996), який вкладається в рамки прийнятого в системі терміна *анафора (в синтаксисі)* як її різновид, термін-гіпонім. „Анафоричний еліпс – явище неповного втілення в реченні його структурної схеми, викликане необхідністю побудови і оформлення зв'язного тексту” (Романюк, 1996, с. 1). Анафоричний еліпс ми в нашому дослідженні розглядали як субституцію нулем у паралельних структурах, і для його аналізу та відновлення еліптичного антецедента були використані дерева залежностей (Романюк, 1996, сс. 3, 11–13).

Уже згадувана українська дослідниця Н. Мединська, аналізуючи аспектуальне значення дієслів багатократно-дистрибутивної та розподільної дії (Мединська, 2012), використовує терміни: *аспектуальність, роди дієслівної дії, дієслова багатократно-дистрибутивної та розподільної дії*. Останній термін – *дієслова багатократно-дистрибутивної та розподільної дії* – також було відбито в ключових словах системи iSybislaw як *дистрибутивне дієслово*. У цей термін дослідниця вклала наступний зміст: такі дієслова мають особливості внутрішньої організації семної структури, наприклад, поле темпоральності – сполучуваність дієслова з обставинами типу

надовго, *тривалий час, багато разів: поцвісти, пересидіти, позасідати, попосидіти*. Інтегральна сема цих дієслів – ‘дистрибутивність’ (що, власне, і відбито в списку ключових слів системи iSybislaw). Диференційні семи тут – ‘тривалість дії у часі’, ‘повторюваність дії’, ‘тривале переміщення суб’єкта в просторі’, ‘зміна стану суб’єкта’. У вже згадуваній монографії С. О. Соколової (Соколова, 2003) щодо тривалості дії визначено такі роди дії: обмежувальний (делімітативний) – *поблукати, побавитися*; делімітативно-інтенсивний – *попоходити, попоїздити*; певної тривалості (тривало-обмежувальний, пердуративний) – *просидіти, проблукати* і под. Взагалі, за словами Ю. С. Маслова (Маслов, 1984), роди дієслівної дії не створюють рубрик єдиної класифікації, тому й недоцільно кожен термін на позначення роду дієслівної дії вводити як ключове слово до системи iSybislaw. Система покликана відображати загальний зміст документа, класифікувати його, адже це бібліографічна система, а не корпус текстів з обов’язковою його послівною розміткою.

К. С. Симонова (Симонова, 2012), вивчаючи граматичні категорії дієслова, використовує терміни: *дієслово, граматична (морфологічна) категорія, власне-дієслівні категорії, невласне-дієслівні категорії, міжривневі категорії*. Усі ці терміни, крім останнього, наявні в термінологічних словниках, енциклопедіях, граматиках. зафіксовані вони й системою iSybislaw. Власне- і невласне-дієслівні категорії подано в системі як конкретні терміни, що входять в ці поняття: власне-дієслівні – час, спосіб, вид, невласне-дієслівні – особа, рід, число. Терміну *власне-дієслівна категорія* у системі немає. Суть терміна, який використали І. Р. Вихованець і К. Г. Городенська, а слідом за ними й авторка розглядуваної статті *міжривневі дієслівні категорії*, вже давно описана в слов’янському мовознавстві. В. Г. Адмоні писав про те, що категорії можуть структуруватися в плані співвідношення граматичних одиниць, що входять до них, двома способами: шляхом утворення парадигм і польових структур, але ці два способи не виключають один одного повністю – парадигми можуть іноді набувати рис польової структури (Адмони, 1988, с. 76). Ще раніше про те саме писав і О. В. Бондарко (Бондарко, 1976). В. В. Виноградов стверджував ще в середині 20 століття, що різні категорії можуть виявляти себе на різних рівнях мовної системи, наприклад, у морфології і синтаксисі (Виноградов, 1975). С. Кароляк також пише, зокрема, про категорію виду, що її не можна розглядати лише як категорію граматичну – поняттєва суть може бути виражена

семантемами і грамемами (Karolak, 2008, с. 15). З іншого боку, у раніших працях польських мовознавців подається така дефініція категорії виду: „граматична категорія дієслова” (Urbańczyk, 1978, с. 25). Але цей термін – *міжривневі дієслівні категорії* – не увійшов до термінологічної системи iSybislaw з тієї самої причини, з якої до неї не потрапили терміни на позначення окремих родів дії: бібліографічна система не має на меті детально опрацювати граматичну або іншу лінгвістичну теорію. Вона має подати користувачеві для надійного пошуку інформації лише те, що передає найзагальніший зміст документа, за яким цей документ можна класифікувати, не створюючи при цьому небажаного „інформаційного шуму”. Додамо, що говорячи про міжривневі категорії, дослідниця має на увазі морфолого-словотвірні-синтаксичні категорії стану і перехідності/неперехідності, а також роди дієслівної дії, категорії, що охоплюють три підсистеми граматичної системи української мови, або три її рівні. Таким чином, вона характеризує їх як міжривневі (Симонова, 2012, с. 37). Остання категорія – родів дії – тісно пов’язана з категорією виду, проте на відміну від видових пар протиставлені за родами дії дієслова є різними лексемами. Кожна з цих лексем містить додаткову сему, що характеризує дію, процес за певною ознакою. Тому поява різних дієслів на позначення різних родів дії – факт слово-, а не формотворення. Отже, термін *міжривневі категорії* не є усталеним, обсяг його ще дискутується і вводити його як ключове слово до системи ще рано. Ключові слова передбачають, що за їхньою невеликою кількістю (близько 8 для одного документа) можна буде описати в загальних рисах найважливіші моменти в документі (науковій розвідці), уникнувши при цьому небажаних дискусій і розходжень в трактуванні тих самих термінів і понять.

Підсумовуючи, подамо два приклади авторських термінів, обговорюваних у нашій статті, які з увійшли до системи iSybislaw, і два приклади термінів, які ще чекають на свою кодифікацію в ній. Так, в першому прикладі, зміст авторського терміна В. М. Труба *анафорична функція* було відображено в ключовому слові укр. *анафора (в синтаксисі)* – еквіваленті дескриптора пол. *anafora (w składni)*. В другому прикладі зміст авторського терміна Н. Мединської *дієслово багатократно-дистрибутивної та розподільної дії* відповідав наявному у базі ключовому слову *дистрибутивне дієслово* – відповіднику пол. *czasownik dystrybutywny*, і в такому вигляді увійшов до системи.

Авторські терміни, уведені до системи iSybislaw	Авторські терміни, не уведені до системи iSybislaw
<i>анафора (в синтаксисі) (В. Труб: анафорична функція)</i>	<i>видова нейтралізація (С. Соколова, О. Ачилова)</i>
<i>дистрибутивне дієслово (Н. Мединська: дієслова багатократно-дистрибутивної та розподільної дії)</i>	<i>міжривневі дієслівні категорії (І. Вихованець, К. Городенська, К. Симонова)</i>

Дослідники стверджують, що в науковому тексті 30–40% слововживань припадає на термінологічну лексику, оскільки термін – носій фахових знань (див. напр. Скороходько, 2006, с. 5) чи (Сліпецька, 2009, с. 230). Для визначення змістового й функціонального потенціалу терміна в тексті Е. Ф. Скороходько створив сіткову методику моделювання змістової структури тексту (Скороходько, 1983), а також терміноцентричну теорію розгортання змісту тексту (Скороходько, 2006). Згідно з цією теорією, належить очікувати, що зі зростанням кількості документів в базі даних буде зростати й кількість авторських термінів, і як наслідок, треба буде вирішувати, які з цих нових термінів впроваджувати до словника ключових слів системи.

Словник ключових слів в системі iSybislaw – складний і розбудований, він містить різномовні терміни, усталені у мовознавчій теорії тієї чи тієї слов'янської країни. Незважаючи на це, діюча система завжди відкрита для поповнення й коригування. Звичайно, відбираючи терміни для тезаурусу, зокрема й авторські, розробники системи зважають на їхній зміст і вагу в опрацьовуваному тексті. Унормованість цих термінів також має велике значення. Спирання тезаурусу ключових слів на змістовий потенціал термінів у тексті та їх нормативність забезпечує ефективність пошуку інформації в системі iSybislaw.

Bibliography

- Grzegorzczkova, R., Laskowski, R., & Wróbel, H. (Eds.). (1984). *Gramatyka współczesnego języka polskiego*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Jedlička, A. (Ed.). (1977–1979). *Slovník slovanské lingvistické terminologie* [Словарь славянской лингвистической терминологии; Dictionary of Slavonic linguistic terminology] (Vol. 1–2). Praha: Academia.
- Karolak, S. (2008). *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska* (Vol. 8: *Semantyczna kategoria aspektu*). Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Polański, K. (Ed.). (2003). *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Stawnicka, J. (2009). *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w języku rosyjskim i polskim* (Vol. 1: *Czasowniki z formantami modyfikacyjnymi*). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Urbańczyk, S. (Ed.). (1978). *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Авилова, Н. С. (1976). *Вид глагола и семантика глагольного слова*. Москва: Наука.
- Адмони, В. Г. (1988). *Грамматический строй как система построения и общая теория грамматики*. Ленинград: Наука.
- Бондарко, А. В. (1976). *Теория морфологических категорий*. Ленинград: Наука.
- Виноградов, В. В. (1975). О категории модальности и модальных словах в русском языке. In В. В. Виноградов, *Избранные труды: исследования по русской грамматике*. Москва: Наука.
- Исаченко, А. В. (1960). *Грамматический строй русского языка в сопоставлении с словацким: морфология* (Ч. 2). Братислава: Издательство Словацкой Академии наук.
- Маслов, Ю. С. (1984). *Очерки по аспектологии*. Ленинград: Издательство ЛГУ.
- Матезиус, В. (1967). О так называемом актуальном членении предложения. In Н. А. Кондрашов (Ed.), *Пражский лингвистический кружок*. Москва: Прогресс.
- Мединська, Н. (2012). Специфіка аспектуального значення дієслів багатократно-дистрибутивної та розподільної дії. *Українська мова*, (1), 32–38.
- Орлова, Л. В. (1988). *Структура сверхфразового единства в научных текстах*. Киев: Наукова думка.
- Романюк, Ю. В. (1996). *Грамматичні процеси текстової компресії: на прикладі анафоричного еліпса*. (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук). Київ.
- Русанівський, В. М. (2007). Роди дієслівної дії. In В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, & М. П. Зяблюк et al. (Eds.), *Українська мова: енциклопедія* (3rd ed., p. 578). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана.
- Севбо, И. П. (1981). *Графическое представление синтаксических структур и стилистическая диагностика*. Киев: Наукова думка.

- Селіванова, О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.
- Симонова, К. (2012). Граматичні категорії дієслова: основні підходи до вивчення. *Українська мова*, (2), 34–44.
- Скороходько, Э. Ф. (1983). *Семантические сети и автоматическая обработка текста*. Киев: Наукова думка.
- Скороходько, Е. Ф. (2006). *Термін у науковому тексті: до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу*. Київ: Логос.
- Сліпецька, В. Д. (2009). Лексична складова наукових текстів: на матеріалі англomовних наукових текстів зі штучного інтелекту. In I. М. Колегаєва (Ed.), *Записки з романо-германської філології* (Vol. 24; pp. 229–237). Одеса: Фенікс.
- Соколова, С. О. (2003). *Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові*. Київ: Наукова думка.
- Соколова, С., & Ачилова, О. (2012). Аспектуальні особливості слов'янських мов у художньому перекладі. *Українська мова*, (1), 3–17.
- Ставицька, Л. О. (2007). Анафора. In *Українська мова: енциклопедія* (3rd ed., p. 25). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана.
- Труб, В. М. (2012). Про обмеження на варіативність виду дієслівних форм та деякі функції видового протиставлення. *Українська мова*, (1), 18–31.

Bibliography (transliteration)

- Admoni, V. G. (1988). *Grammaticheskii stroi kak sistema postroeniia i obshchaia teoriia grammatiki*. Leningrad: Nauka.
- Avilova, N. S. (1976). *Vid glagola i semantika glagol'nogo slova*. Moskva: Nauka.
- Bondarko, A. V. (1976). *Teoriia morfologicheskikh kategorii*. Leningrad: Nauka.
- Grzegorzczkova, R., Laskowski, R., & Wróbel, H. (Eds.). (1984). *Gramatyka współczesnego języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Isachenko, A. V. (1960). *Grammaticheskii stroi russkogo iazyka v sopostavlenii s slovatskim: morfologiia* (Ch. 2). Bratislava: Izdatel'stvo Slovatskoj Akademii Nauk.
- Jedlička, A. (Ed.). (1977–1979). *Slovník slovanské lingvistické terminologie* [Slovar' slavianskoj lingvisticheskoj terminologii; Dictionary of Slavonic linguistic terminology] (Vol. 1–2). Praha: Academia.
- Karolak, S. (2008). *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska* (Vol. 8: *Semantyczna kategoria aspektu*). Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Maslov, I. S. (1984). *Oчерки по аспектологии*. Leningrad: Izdatel'stvo LGU.
- Matezius, V. (1967). O tak nazyvaemom aktual'nom chlenenii predlozheniia. In N. A. Kondrashov (Ed.), *Pražskii lingvisticheskii kruzhek*. Moskva: Progress.

- Medyns'ka, N. (2012). Spetsyfika aspektual'noho znachennia diiesliv bahatokratno-dystrybutyvnoi ta rozpodil'noi dii. *Ukraïns'ka mova*, (1), 32–38.
- Orlova, L. V. (1988). *Struktura sverkhfrazovogo edinstva v nauchnykh tekstakh*. Kiev: Naukova dumka.
- Polański, K. (Ed.). (2003). *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Romaniuk, I. V. (1996). *Hramatychni protsesy tekstovoi kompresii: na prykladi anaforychnoho elipsa*. (Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk; Unpublished doctoral dissertation). Kyïv.
- Rusanivs'kyï, V. M. (2007). Rody diieslivnoi dii. In V. M. Rusanivs'kyï, O. O. Taranenko, & M. P. Ziabliuk et al. (Eds.), *Ukraïns'ka mova: entsyklopediia* (3rd ed., p. 578). Kyïv: Ukraïns'ka entsyklopediia im. M. P. Bazhana.
- Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia*. Poltava: Dovkillia-K.
- Sevbo, I. P. (1981). *Graficheskoe predstavlenie sintaksicheskikh struktur i stilisticheskaia diagnostika*. Kiev: Naukova dumka.
- Skorokhod'ko, E. F. (1983). *Semanticheskie seti i avtomaticheskaiia obrabotka teksta*. Kyïv: Naukova dumka.
- Skorokhod'ko, E. F. (2006). *Termin u naukovomu teksti: do stvorennia terminotsentrychnoi teorii naukovoho dyskursu*. Kyïv: Lohos.
- Slipets'ka, V. D. (2012). Leksichna skladova naukovykh tekstiv: na materialy anhlomovnykh naukovykh tekstiv zi shtuchnoho intelektu. In I. M. Kolegaieva, *Zapysky z romano-hermans'koi filolohii* (Vol. 24; pp. 229–237). Odesa: Feniks.
- Sokolova, S. O. (2003). *Prefiksaly ni slovotvir diiesliv u suchasniï ukraïns'kii movi*. Kyïv: Naukova dumka.
- Sokolova, S., & Achylova, O. (2012). Aspektual'ni osoblyvosti slov'ians'kykh mov u khudozhn'omu perekhadi. *Ukraïns'ka mova*, (1), 3–17.
- Stavyts'ka, L. O. (2007). Anafora. In *Ukraïns'ka mova: entsyklopediia* (3rd ed., p. 25). Kyïv: Ukraïns'ka entsyklopediia im. M. P. Bazhana.
- Stawnicka, J. (2009). *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Akcion-sarten w języku rosyjskim i polskim* (Vol. 1: *Czasowniki z formantami modyfikacyjnymi*). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Symonova, K. (2012). Hramatychni katehorii diieslova: osnovni pidkhody do vyvchennia. *Ukraïns'ka mova*, (2), 34–44.
- Trub, V. M. (2012). Pro obmezhenia na varyatyvnist' vydu diieslivnykh form ta deiaki funktsii vydovoho protystavleniia. *Ukraïns'ka mova*, (1), 18–31.
- Urbańczyk, S. (Ed.). (1978). *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Vinogradov, V. V. (1975). O kategorii modal'nosti i modal'nykh slovakh v russkom iazyke. In V. V. Vinogradov, *Izbrannye trudy: issledovaniia po russkoi grammatike*. Moskva: Nauka.

Ukrainian authors' terminology in the iSybislaw system (verb)

Summary

The problem of authors' terminology is well-known to all iSybislaw developers. It inevitably forces them to find a compromise between their desire to represent the content of a document as fully as possible and the need to protect the system from being cluttered with non-standard terminology.

Recent publications in the journal *Ukrainska mova* (*Ukrainian language*) suggest that researchers are interested in a wide range of problems, in particular categorical-functional descriptions of the verb. The article by S. Sokolova and O. Achylova discusses the problem of verb translation. The authors use the terms *aspektualnist'* (*aspectuality*), *rody diieslivnoi dii* (*lexical aspects*, or *Aktionsarten*) and *vydova neitralizatsiia* (*aspect neutralization*). Modern Ukrainian dictionaries of linguistic terminology contain only the first two terms. In the iSybislaw system, the following keywords are used for this document: *aspektualnist'* (*aspectuality*), *diieslovo* (*verb*) and *fazovist'* (*phasicity*). The term *vydova neitralizatsiia* (*aspect neutralization*) is not included. This term is new and refers to a situation when the aspectual meaning of a verb is irrelevant in translation from Ukrainian into non-Slavic languages. There is no need to include such terms in the iSybislaw system.

The fact that the set of keywords used in iSybislaw relies on both the semantic potential of terms used in the indexed texts and terminological standards ensures efficient information retrieval.

Keywords: authors' terminology; established term; keyword; Ukrainian language; verb

Ключові слова: авторський термін; дієслово; ключове слово; українська мова; усталений термін